

Összefoglaló az Alkotmánybíróság 2011. október 24-25-i teljes üléséről (részlet)

– az egyes címek és rangok megszüntetéséről szóló 1947. évi IV. törvény 3. § (1) és (2) bekezdése alkotmányellenességének vizsgálata tárgyában készült határozat (988/B/2009. AB határozat);

Az Alkotmánybíróság elutasította az egyes címek és rangok megszüntetéséről szóló 1947. évi IV. törvény 3. § (1) és (2) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló – az Alkotmány 8. § (2) bekezdésének és az 54. § (1) bekezdésének sérelmére alapított – indítványt.

Az indítványozó szerint a nemesi előnév (nemesi cím) használatának általános érvényű, differenciálatlan törvényi tiltása sérti a jogbiztonság követelményét, valamint az emberi méltósághoz való jogot is.

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az emberi méltósághoz való jogból levezetett, a saját név viseléséhez fűződő alkotmányos alapjognak a tartalmát a támadott jogszabályi rendelkezés nem sérti. A törvény a nemesi rangok megszűnéséről, illetve a címek viselésére adott engedélyek hatályvesztéséről rendelkezik, amely elsősorban anyakönyvi, állami nyilvántartási célzatú.

A törvény nyomán a nemesi címeknek és rangoknak a magánérintkezésben a mellőzése elvárt, de a használata nem tilalmazott.

A határozathoz Dienes-Oehm Egon és Pokol Béla alkotmánybírók párhuzamos indokolást csatoltak.

DÖNTÉSEK

ALKOTMÁNYJOG Alapjogok

988/B/2009. AB határozat

Az állam – ha a saját név viselésének alkotmányos alapjogát biztosította – eldöntheti, hogy mit tekint az egyes személyek nevének, és meghatározhatja a név megválasztásának, viselésének, megváltoztatásának szabályait is. A nemesi előnevek és címek hivatalos viszonyokban való használatának tilalma ezért nem alkotmányellenes. [Alkotmány 54. § (1) bek.; 1947. évi IV. tv. 3. § (1) és (2) bek.]

Az indítványozó az egyes címek és rangok megszüntetéséről szóló 1947. évi IV. törvény (Tv.) 3. § (1) és (2) bekezdése alkotmányellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte az Alkotmánybíróságtól utólagos normakontroll indítvány keretében. Álláspontja szerint a nemesi előnév (nemesi cím) használatának általános érvényű, differenciálatlan törvényi tilítása sérti az emberi méltósághoz való jogot [Alkotmány 54. § (1) bekezdése], mivel a névviseléshez való jog mint az emberi méltóságból levezetett jog elidegeníthetetlen és – a névválasztás és a névváltoztatás jogával ellentétben – az állam által nem korlátozható. A névhasználat a hivatalos társadalmi viszonyokon túl az egyén magánszférájába is tartozik, ezért a magánviszonyokban való használat tilítása nem alkotmányos. Az állam indokolatlanul és aránytalanul avatkozik be a személyek magánszférájába azzal, hogy általános névhasználati tilalmat ír elő.

Az Alkotmánybíróság az indítványt elutasította.

Az Alkotmánybíróság az indokolásában hivatkozott az 58/2001. (XII. 7.) AB határozatra, amely szerint az emberi méltósághoz való jog mint általános személyiségi jog alapján minden embernek elidegeníthetetlen joga van az (ön)azonosságát kifejező saját névhez és annak viseléséhez. Ez a jog az állam által nem korlátozható. E határozat ugyanakkor azt is kifejtette, hogy mindössze a névjog első tartományához tartozó saját névhez való jog élvez olyan abszolút alkotmányossági védelmet, amelynél a korlátozhatóság kérdése fel sem merülhet. A jelen ügyben az Alkotmánybíróságnak azt kellett eldöntenie, hogy a „névjog” alkotmányos alapjogi tartalmába mi tartozik bele, valamint azt, hogy ezt a tartalmat sérti-e a támadott törvényi rendelkezés.

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az állam – ha a saját név viselésének alkotmányos alapjogát biztosította – eldöntheti, hogy mit tekint az egyes személyek nevének, és a név megválasztásának, viselésének, megváltoztatásának szabályait is meghatározhatja. A

névviselés alanyi jogának tartalmát, annak határait az alkotmányos jogszabályok határozzák meg. A Tv. által felsorolt nemesi előnevek, illetve címek ma már a hivatalos névnek nem részei. Különösen fontos ez abból a szempontból, hogy a Tv.-t megelőző korokban az előnévhez és címhez előjogok, többletjogosítványok kapcsolódtak, és a támadott törvény éppen az ebből fakadó társadalmi egyenlőtlenségnek a megszüntetését célozta. Az Alkotmánybíróság mindezek alapján megállapította, hogy az emberi méltósághoz való jogból levezetett, a saját név viseléséhez fűződő alkotmányos alapjog tartalmát a támadott jogszabályi rendelkezés nem sérti. A testület a címek és rangok használata tilalmának terjedelme vonatkozásában – a Tv. indokolását is idézve – ugyanakkor felhívta a figyelmet arra, hogy a Tv. valójában az egyes címek és rangok hivatalos viszonyokban való használatának tilalmáról rendelkezik, és a jogalkotó a tilalom megszegéséhez szankciót vagy más jogkövetkezményt nem fűz, így a tilalom betartása a magánhasználatban, a magánérintkezésben nem kényszeríthető ki. Az állam az anyakönyvi hatósági nyilvántartás vezetőjeként meghatározhatja, hogy az anyakönyvbe milyen adatok kerülhetnek bejegyzésre, a magánérintkezésben történő névhasználat azonban a privátautonómia része.

A határozathoz Dr. Dienes-Oehm Egon alkotmánybíró párhuzamos indokolást fűzött.

Álláspontja szerint a Tv. indokolásának az Alkotmánybíróság határozata indokolásában való idézése azt a látszatot keltheti, mintha a törvényhozó akkori megítélésének ma is érvényesülnie kellene. Ezzel szemben a névhasználat demokratikus viszonyoknak megfelelő rendezésével megállapítható, hogy – az időközbeni jogfejlődéssel is összhangban – a jelenlegi körülmények között az sem lenne alkotmányellenes, ha a Tv. a jövőben hatályát vesztené.

A határozathoz Dr. Pokol Béla alkotmánybíró is párhuzamos indokolást fűzött.

Álláspontja szerint az indokolásnak az „általános személyiségi jog” fogalmára alapozása nem fogadható el. Az Alkotmánybíróság gyakorlata tévesen értelmezte úgy az emberi méltóság sérthetetlenségét – mely eredetileg a megaláztatás tilalmát jelentette –, mint az „általános személyiségi jog” megfogalmazását, majd ennek segítségével egy sor magánjogi jogosítványt mint alkotmányos alapjogot olvasott bele az Alkotmányba. Ezzel a megoldással az egyszerű törvényhozással szabadon alkotható és módosítható tárgyköröket az Alkot-

mány felhatalmazása nélkül az alkotmánybírák ellenőrzése alá vonta, és ezzel a demokratikus törvényhozás szabadságát önkényesen korlátozta. Az eredetileg a „megaláztatás tilalmát” jelentő emberi méltóság azonban ezen az úton olyan tartalmak alkotmányellenessé nyilvánításához is utat nyitott, amelyek sokszor semmilyen megaláztatást nem jelentenek. Nem lehet tehát elfogadni az „általános személyiségi jogból” levezetett

„alkotmányos névjog” korlátait. A jelen esetben ennek az érvelésnek az a következménye, hogy pl. a nemesi címeket és ezek szabad használatát hivatalos névhasználatként vagy éppen ezek megtiltását a törvényhozás szabad döntésére lehet bízni.

Közzétéve az Alkotmánybíróság Határozatai 2011. októberi számában, 939.